

RADOVI
Zavoda za znanstveni rad
HAZU Varaždin

UDK 78:271.974-05Lončar, P.
Pregledni članak
Review

KLAUDIJA (ANA) ĐURAN
Uršulinski samostan Varaždin
sr.klaudija.duran@gmail.com

Primljeno: 28. 01. 2014.
Prihvaćeno: 06. 05. 2014.

URŠULINKA M. PIJA, STANKA LONČAR. NJEZINA GLAZBENA ULOGA U URŠULINSKIM ŠKOLAMA I CRKVI U VARAŽDINU

Članak je posvećen m. Piji Lončar, redovnici vrlo poznatoj mnogim Varaždincima, jer je u Varaždinu provela više od 50 godina. Bila je na neki način pojam voljene učiteljice, odgojiteljice i prijateljice tolikih osoba. Obdarena na izvanredan način glazbenim talentom, uspjela je taj dar uvelike iskoristiti u školskom glazbenom odgoju, no jednako tako i u svakodnevnoj njegovanoj liturgiji s vjernicima u uršulinskoj crkvi Isusova rođenja i u molitvi časoslova u koru s redovnicama.

UVOD

Od samog dolaska uršulinki 1703. godine iz Bratislave u Varaždin, glazba je tijekom cijele povijesti samostana igrala značajnu ulogu. Već su prve sestre došle s glazbenom formacijom, što napose pokazuje činjenica da su za drvenu crkvicu, građenu između 1708. i 1710. g., odmah nabavile orgulje, kojih je kućište sačuvano sve do naših dana. Majka utemeljiteljica samostana, Ana Julijana grofica Drašković, u Bratislavi je podučavala mlađe sestre u glazbi, a M. Bernardina grofica Esterházy, iz te prve grupe uršulinki, kao mlada djevojka uživala je sve blagodati glazbe u Eisenstadtu, u svojem dvorcu s veličanstvenom koncertnom dvoranom. Kasnije će u tom dvorcu Haydn biti dvorski glazbenik.¹

¹ Više o glazbenom životu redovnica uršulinki, usp. Klaudija ĐURAN, *Glazba u uršulinskoj pučkoj i višoj djevojačkoj školi u Varaždinu*, RADOVI Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin 2008., br. 19, str. 79-104. Također, M. Assumpta SVALINA, – Klaudija Ana ĐURAN, *Hrvatske uršulinke*, Varaždin 1979., str. 126-133.

Ovdje ćemo u kratkim crtama iznijeti život i glazbeno djelovanje m. Pije Lončar. Na pisanje članka potaknulo nas je pismo g. Paula Bryana, prof. emeritusa Sveučilišta Duke u SAD-u, i jednog od najvećih stručnjaka za poznavanje djelovanja baroknog glazbenika i nezaobilaznog stvaratelja varaždinskog glazbenog kruga, Jana Vanhala. G. Bryan 26. kolovoza 2013. godine je napisao je pismo dr. sc. Stjepanu Damjanoviću:²

"In August 21-22, 1970 I visited the Ursulin convent in Varaždin while seeking to find, identify and study the symphonies of Wanhal. To my surprise I found a "new" symphony together with a copy of one I already knew about. There were also several sacred compositions on sacred texts about which I had previously known very little. Furthermore I recognized that they were unknown autographs. It was a very exciting time – my first really "personal" contact with him. Those were two of the happiest days I have spent during the many years I have searching for and studying Wanhal's music. With the help of Sister Pia a lovely and personable lady who had been charged with caring for the little music archive I examined the compositions that were there. In the process I offered her several suggestions. She also helped me with the process of photographing them and tracing the watermarks. We were immediately very comfortable together. A few years later I received a beautiful note informing me of her death – a most thoughtful gesture on the part of the convent. It told me that she too derived real personal pleasure from our short time together working on Wanhal's music."

"21. i 22. kolovoza 1970. posjetio sam Uršulinski samostan u Varaždinu dok sam nastojao pronaći, identificirati i proučiti Vanhalove simfonije. Na moje iznenađenje pronašao sam 'novu' simfoniju zajedno s prijepisom jedne za koju sam već znao. Tamo je također bilo nekoliko skladbi crkvene glazbe na duhovne tekstove o kojima sam prethodno znao vrlo malo. Štoviše, shvatio sam da se radi o nepoznatim autografima. Bilo je to vrlo uzbudljivo razdoblje – moj zaista prvi 'osobni' kontakt s njime.

Bila su to dva najsretnija dana koje sam proveo tijekom mnogih godina mojeg istraživanja i proučavanja Vanhalove glazbe. Uz pomoć s. Pije, divne dame snažne osobnosti koja je bila zadužena za brigu o malom glazbenom arhivu, proučavao sam skladbe koje su se tamo nalazile. Tijekom tog postupka, ponudio sam joj nekoliko sugestija. Ona mi je pomogla kod fotografiranja skladbi i proučavanja vođenih znakova. Od samog početka vrlo smo ugodno surađivali. Nekoliko godina kasnije primio sam ljubazno pismo s obaviješću o njezinoj smrti, vrlo pažljivu gestu od strane samostana. Iz njega sam saznao da je i ona osjetila istinsko osobno zadovoljstvo u našem kratkotrajnom zajedničkom radu na Vanhalovoj glazbi."

² Dobrotom dr. sc. Stjepana Damjanovića dobili smo to pismo, te mu najtoplije zahvaljujemo, kao i posredničkoj ulozi prof. Dade Ruža.

STANISLAVA - STANKA LONČAR, NADARENA MLADA GLAZBENICA

Ta "divna dama snažne osobnosti", kako ju je okarakterizirao g. P. Bryan, rođena je u Zagrebu 23. rujna 1896. godine u skladnoj obitelji nadglednika gradske plinare, Stjepana Lončara, i majke Marije rođ. Planinc. Majka joj je bila posebno pobožna, provodeći u toj brojnoj obitelji život pun ljubavi i odricanja. U tom je duhu odgajala i svoju djecu za koju je željela da bi se sva posvetila Bogu. I Gospodin ju je uvelike uslišio, jer je od šestero djece troje izabralo duhovni stalež. Dvoje djece umrlo je u nježnoj dobi. Jedna se kćerka udala, druga je stupila sestrama franjevkama, a treća, Stanislava-Stanka, postala je uršulinka, imenom Marija Pija. Sin Vjekoslav stupio je u Družbu Isusovu, obnašao razne službe, a posebno je bio zadužen za liturgiju. Skladao je i pisao o glazbi. Stanka, mater, majka Pija, kako su se prije Drugog vatikanskog sabora nazivale redovnice nastavnice, rado se dopisivala s bratom "Slavekom", te su sačuvana neka njegova vedra pisma i dopisnice pune korisnih i praktičnih savjeta začinjени humorom. Budući da su uršulinke do Sabora živjele u klauzuri, on je svoju sestru, a po njoj i druge, trajno obavještavao o strujanjima u crkvenoj glazbi, ispravljajući neke stavove koji su se kao "glazbeni modernizam" uvlačili i u liturgiju. Posuđivao joj je note i slao svoje. Tako u pismu od 30. siječnja 1943. piše da joj šalje "1. Höfera, 2. Mayerhoffa, I. II., 3. Grabnera, 4. Seklesa (jako dobro kao naputak), 5. Part. Mozartovih (za analizu etc). Svega: šest knjižica. Ovakove partiture za analizu su vrlo zgodne; a imademo dapače jednu čitavu Wagnerovu operu u džepnom formatu, kao i ova Mozartova. Mozart je za analizu najzgodniji".³ Poslao joj je te knjižice u vidu ispitnih materijala, jer je te jeseni m. Pija ponovno polagala ispite na varaždinskoj glazbenoj školi da može predavati na uršulinskoj učiteljskoj školi.

Stanka je bila svestrano nadarena djevojka. I njoj je posebna ljubav bila glazba. Pričaju da ju je jednom zgodom, dok je svirala u crkvi Sv. Marije na Dolcu u Zagrebu, slušao glazbenik Franjo Dugan. Zanimao se tko to tako stručno i profinjeno svira. Pričekao je, te kad je vidio posve mladu gospođicu vrlo lijepe i ugodne vanjštine, rekao joj je da ima izvanredan dar za kontrapunkt. Njoj je bila neugodna takva pohvala, jer zapravo nije točno znala što je to kontrapunkt. Na pitanje iz čega je svirala, jer su mu ti preludiji bili potpuno nepoznati, vrlo se začudio odgovoru da svira bez nota, rekli bismo, "po nadahnuću". Bila je gotovo samouk za klavir i orgulje, a ipak je još kao učenica vodila pjevački zbor. Sačuvan je jedan njezin šapirografski umnožen rukopis s potpisom Stanka Lončar s dionicama za sopran i alt, odnosno za tenor i bas, pjesme Regina Caeli laetare, glazbenika A. Hribara. To je zasigurno bio dio njezina repertoara. Stanka je po-

³ Pisma u osobnom dosjeu M. Pije, u samostanskom arhivu.

tom kod sestara milosrdnica primila stručnu poduku. U školskom se Izvješću kao glazbena odgojiteljica navodi s. Cecilijana Kobal.

Kod istih sestara završila je višu djevojačku, a šk. g. 1914./1915. i učiteljsku školu. Iste godine nakon završene preparandije zajedno s Danicom pl. Getz i s Marijom Račić Stanka je stupila u uršulinski samostan u Varaždinu.

M. MARIJA PIJA – REDOVNICA I ODGOJITELJICA

Na svetkovinu Bogojavljenja, 6. siječnja 1916. godine, Stanka je s Danicom i Marijom primila redovničko odijelo i dobila ime Marija Pija.⁴ Danica je primila ime Cecilija, a Marija ime Ana. Dvije godine kasnije, na isti dan, položile su zajedno svete zavjete. U samostan ih je primila tadašnja glavarica i ravnateljica škola, m. Klaudija Boellein, i sama vrsna glazbena odgojiteljica. Upućivala ih je u duhovni i odgojno-prosvjetni život, prelijevajući na njih odgojne metode, svojstvene uršulinskoj baštini, naslijeđenoj od utemeljiteljice Anđele Merici. S njima je dugi niz godina pripremala brojne glazbene i ine priredbe učenica, jer su sve uz glazbenu nadarenost bile i pjesničke duše i poznavateljice Sv. pisma, što im je trebalo za oblikovanje priredbi. Budući da su stupile u samostan za vrijeme Prvog svjetskog rata, te su brojne priredbe već na početku njihova redovničkog života uvelike doprinosile za potrebe ratne siročadi, vojnika, ranjenika i njihovih obitelji.⁵ M. Pija ostat će privržena m. Klaudiji čitav život; kod nje je tražila savjete, u njoj je nalazila utočište u svim poteškoćama, te je mnogo toga od nje poprimila. Odmah je počela djelovati prvo na pučkoj, a nakon položenog državnog ispita⁶ na građanskoj školi, te u konviktu, odnosno internatu. Školska spomenica navodi da je bila "ravnateljica", "upraviteljica Obće niže srednje škole", građanske škole, te "nadstojnica razreda", "starješica razreda", razrednica. Razni nazivi za istu stvar, već kako su se isti mijenjali u Kraljevini Jugoslaviji i u NDH. Bila je uz to "čuvarica učiteljske knjižnice" i geografske zbirke.

⁴ S njima trima završile su preparandiju još dvije, Antonija Galijan (M. Ignacija) i Zora Vranić (M. Antonija). U to vrijeme uršulinski samostan nije više smio imati učiteljsku školu da ne dođe do "hiperprodukcije" učiteljica, te su se djevojke koje su htjele biti uršulinke pripremale u privatnoj samostanskoj školi, a onda polagale ispite u Zagrebu, ili su jednostavno tamo polazile dotičnu školu. Za svih pet usp. *Izvještaj djevojačkih škola u samostanu ss. Milosrdnica u Zagrebu, 1915./16.*, str. 34-35.: *Ispiti (zrelosti) na učiteljskoj školi*. Stanka Lončar je pod br. 35, Antonija Galijan i Danica pl. Getz pod brojevima 14 i 15, dok Marija Račić i Zora Vranić zauzimaju brojeve 50 odnosno 63.

⁵ Usp. Klaudija ĐURAN s., *Doprinos Uršulinskog samostana u Varaždinu za vrijeme Velikog rata 1914.-1918.*, članak uz znanstvenoistraživački rad i izdavački projekt *Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914.-1918*, HAZU, Zavod za znanstveni rad Varaždin.

⁶ Dopuštenjem visoke vlade od 11. VII. 1919., br. 21562, m. Cecilija Getz, m. Ana Račić i m. Pija Lončar polagale su definitivu 15., 16., 17. i 18. rujna, i položile s odlikom. Usp. Školska spomenica, I, str. 116.

Slike 1. i 2. M. Pija u odijelu prije stupanja u Rimsku uniju 1927. (desno) i u novom odijelu nakon stupanja u Uniju (desno) s Varaždinkom m. Anđelom Zemljak Generalnom asistenticom za slavenske zemlje u Rimu

Razna godišta školskih izvješća spominju predmete koje je m. Pija predavala od 1916. do 1945. god.: matematika, geometrija, knjigovodstvo, ženski ručni rad, slobodno crtanje, pjevanje. U učiteljskoj školi, otvorenoj 1941., imala je pjevanje

i zorno pjevanje. Položila je ispit i za gimnastiku i vještine. Od 1922. godine do smrti u zajednici trajno vrši ulogu organistice, orguljašice. Uza sve te obaveze izvješća spominju da je imala i po 20 učenica za vježbanje glasovira.⁷

Kao odgojiteljica m. Pija razvila je svestranu djelatnost. Potpuno se predala djevojčicama i djevojkama žrtvujući za njih dane i noći. U tom je radu bila nešto posebno. Iako je u odgojnim načelima bila vrlo stroga i radikalna, ipak su se djevojke u većini posve prepuštale njezinu vodstvu. Brojne bivše učenice i članice Marijine kongregacije ostale su s njom povezane čitav život i živjele od njezinih pouka.⁸

Da bi što bolje odgovorila svojem odgojiteljsko-prosvjetnom djelovanju, nje govala je svoju trajnu formaciju. Ulaskom u Rimsku uniju 1927., klauzura je bila ublažena u vidu apostolata, te je tako u srpnju 1937. g. mogla sudjelovati u Linzu na tečaju njemačkog jezika, a od 1. do 7. siječnja 1938. u Beču na Katoličkom pedagoškom kongresu gdje se okupilo 1200 profesora, svećenika i redovnica.⁹

Nakon 1945. godine redovnice nisu više smjele imati nikakav kontakt s mladeti. To je m. Piju bolno pogodilo kao i sve ostale redovnice. Ipak, djevojke su dolazile pojedinačno na razgovore i u vidu duhovnog vodstva, a djeca u tajnosti u malim grupicama za sakramente. Ali kad je 1953. bilo omogućeno obučavanje vjeronauka u crkvenim prostorima, ona je odmah to iskoristila. Dolaskom veće slobode, razvila je ponovno jak apostolat. S predškolskima se igrala, s njima je pjevala, za njih je čitav vjeronauk satkala u krasne privlačne pjesmice. Za djecu je, u nestašici svih religioznih predmeta i sadržaja: sličica, slikovnica, časopisa, rukom načinila tisuće raznih velikih ili manjih slika i sličica, crtajući ili lijepeći fotografije koje je presnimavala i razvijala filmove. Koristila je također i druge tehnike. Bile su tu pohvalnice, pozivnice, obavjesnice, uspomene na prvu pričest i krizmu. Evo samo dijela pismenog svjedočanstva Rajke Vidrač rođ. Divić o blagotvornom djelovanju m. Pije na svoje učenice:

“1938. godine majka Pija okupila je oko sebe djevojke (...), pričajući nam o velikoj ljubavi Nebeskog Oca i naše Nebeske Gospe prema nama ljudima. Kad je govorila o Mariji, ili kako je ona nježno znala reći o ‘Majkici’, njezino je lice sjalo

⁷ Na prijelazu 19. st. u 20. škole su imale 3 starija i 4 nova glasovira, a jedno vrijeme čak 8, jer je uz m. Piju bilo i više glazbenih odgojiteljica. Nakon nacionalizacije škola polovina instrumenata je prodana, kako zbog financijskih problema, tako i zbog manjka prostora.

⁸ M. Pija je surađivala sa svim vrstama osoba i udruženja. S velikim je žarom 1944. g. utemeljila “Udruženje žive krunice”. Krasno ukoričeni i izvana oslikani album, u koji je krasopisom upisala imena članova, pokazuje čak 99 “vijenaca” ružarija, t. j. 99 krugova po 15 članova za 15 desetki krunice, ili 1485 osoba, koje su se obvezale svakodnevno moliti za mir barem svoju određenu desetku, ako ne stignu moliti cijelu krunicu. Vidimo da su se uključivale cijele obitelji, muški, ženske. Bilo je to krvavo vrijeme rata, pa su se svi s povjerenjem utjecali Gospinu zagovoru, kao uvijek u našoj preteškoj povijesti.

⁹ Usp. Kronika, 1927.-1946., str. 154.

i nije čudo da je taj sjaj prešao i na nas djevojke (...) Neposredno prije samog primanja u Marijinu kongregaciju gospođica, rekla je: 'NOBLESSE OBLIGE' – 'PLEMSTVO OBVEZUJE'. Marija je kraljica neba i zemlje i, posvećujući se Njoj, postajete Njezina djeca, dakle, plemenitog roda. Marija traži da je Njezina djeca u svemu nasljeđuju (...) O kako su bili lijepi naši sastanci! Mogu reći da je majka Pija svaku od nas poznavala u dušu (...) Ja sam sa svojim sestrama u Mariji bila dnevno u samostanu. On mi je bio drugi dom. Zbog toga sam mnogo trpjela od svoje majke, ali još ni danas nije mi jasno kako je m. Pija odmah to zapazila. Imala je poseban dar zapažanja. Pred njom nitko nije mogao sakriti ni veselje ni žalost (...) Oduševila nas je za misijski rad, pa smo skoro svaki dan pred Božić radile ručni rad za misijski bazar (...) Radeći pjevale smo, ili nam je majka Pija čitala (...) Neizmjereno je bila odana sv. Crkvi i Papi: 'Samo nasljednik sv. Petra posebno je nadahnut Duhom Svetim (...) Uvijek vam to ponavljam i ponavljat ću do kraja svog života, dok god budem mogla govoriti' (...) Svršio je rat, prestali su i naši lijepi sastanci (...) Međutim naš kontakt s m. Pijom nije bio prekinut. K njoj smo dolazile noseći na rukama svoju djecu, kojoj se ona posebno radovala. Voljela je nevine dječje oči. 'Nebo gledam u tim očima', znala je reći (...) Često je rekla: 'Gospođe, kako ste sretne da ste djeca Božja. Vi ste djeca najbogatijeg, najmoćnijeg i najboljeg Oca (...) Dao vam je dar koji se ne može nigdje kupiti, a to je vjera naša (...) Bog je svakoj od vas povjerio stanoviti broj duša koje će se preko vas spasiti (...) Mnogo ste milosti primile od Boga i vaša je odgovornost velika (...)'.¹⁰

Neke od njih bile su kvasac za budući župski karitas. Okupljala ih je gotovo svaki tjedan i učvršćivala temelje duhovne i ljudske izgradnje. Prodahnjivala ih je ljubavlju prema evanđelju i siromasima. Gdje god je bila kakva bijeda, tu je m. Pija pritekla u pomoć. Preko tih gospođa pomagala je i siromašne župe i svećenike, te im je u općoj nestašici svega slala crkveno ruho i ostale potrepštine. Kao "revniteljica misija" sve je oduševljavala za misije. Posebno je bio bogat "misijski bazar" od 6. lipnja 1937., a krajem studenoga iste godine organizirala je veliku Misijsku izložbu. Time je ona donekle ostvarivala svoju veliku želju za misijama.

M. Pija bila je apostol dobrog tiska. Školska je knjižnica obilovala knjigama i časopisima, a velik se broj raspačavao. Iza rata sve je obustavljeno, školska knjižnica najvećim je dijelom odvezena zaprežnim vozilima na otpad s ostalim zbirka-ma raznih kabineta. No čim je nakon Drugog vatikanskog sabora bilo omogućeno izdavanje katoličkih publikacija, ona je s drugim sestrama otpočela nabavljati knjige za posudbenu knjižnicu.

Posebna pak kategorija bili su "ministranti m. Pije". Ona im je bila pojam! Uložila je mnogo truda da ih dostojno pripremi za službu oltara. Liturgijsko pje-

¹⁰ Usp. u knjizi M. Assumpta Svalina-Ana Klaudija Đuran, "Hrvatske uršulinke", članak Rajke Vi-drač rođ. Divić: *Tko je bila Majka Pija Lončar, Uršulinka?*; str. 199-202.

vanje moralo je uvijek biti na visini. I danas još, nakon više od 30 godina od njezine smrti, jedan od njih ministrira i pjevanjem uljepšava blagdan. Bili su joj poslušni i privrženi do kraja. Nitko nije uspio ući u tu njezinu tajnu odgoja. Za njih je izmišljala igre, pronalazila i primjenjivala "vježbice" za odgoj osobnosti, a u nestašici zornih sredstava, izrađivala je posebno za njih razna odgojna pomagala. Postavljala je na njih zahtjeve i isklesala čvrste karaktere. Među tim ministrantima danas ima obrtnika, liječnika, inženjera, pravnika.

Prema svojim sestrama bila je puna dobrote, posebno prema bolesnima. Bila je u svemu samozatajna, velika pokornica – za apostolat, za Crkvu, tu progonjenicu Crkvu u Hrvatskoj, ali i za opću Crkvu. Ako je gdje trebalo zamijeniti koju sestru kod noćnih bdijenja uz bolesnicu, tu je bila ona. Ujutro je zamjenjivala sestre da mogu barem malo dulje spavati. Tako je zvonila Angelus u 5 sati, a navečer zadnja zaključavala samostanska vrata. I uvijek je bila smirena i vedra. Cijeli je život malo spavala; često je radila do ponoći, ali i do 2 ili 3 ujutro. Ni na što se nije žalila, o sebi nije govorila. Živjela je kao zadnji siromah u kući: nikada nije u sobi ložila, osobne stvari bile su joj siromašne, a nekada je i doručak stajao do ručka na stolu, jer su je ljudi trebali.

GLAZBENO DJELOVANJE M. PIJE

Uršulinke, Družbu sv. Uršule, utemeljila je u Bresci sv. Anđela Merici 1535. g., kao prvi sekularni institut ante litteram,¹¹ t. j. njezine su sestre živjele kao posvećenice u svijetu, u obiteljima. Družba se brzo širila, te su ju biskupi nakon Tridentskog sabora 1612. godine u Parizu uzdignuli na stupanj reda. Osim vjeronauka uršulinke su primile kao poseban apostolat kršćanske škole. Uz to, bile su obvezane moliti brevijar ili časoslov, kao svećenici. Da bi se molitva što savršenije odvijala i "uzdizala kao kad pred lice Božje" (usp. ps. 141,2), ona se izmjenjivala s pjevanjem. Koral, stoljećima udomaćen u Crkvi, bio je najprikladniji oblik tog pjevanja. I redovnice u svim zajednicama diljem svijeta brižljivo su ga njegovale sve dok Drugi vatikanski sabor nije uveo liturgiju na narodnom jeziku. Svaka je redovnica nastavnica, koja je bila vezana uz molitvu u koru, uza svoj latinski časoslov imala dodatni obimni priručnik za misu i časoslov s koralnim napjevima i notama na crtovlju od 4 reda, zvan *Paroissien*.¹² I brižno se pazilo da se za svaki

¹¹ Sekularni instituti u pravom smislu i njihov položaj u Crkvi odredio je papa Pijo XII. 2. veljače 1947. g., apostolskom konstitucijom *Provida Mater Ecclesiae* te popratnim pismom *Primo feliciter* od 12. ožujka 1948., kako bi se, zbog novonastalih prilika, posvećeni laici u svijetu predali djelu služenja Evanđelja pod raznim oblicima. Anđela je, nadahnuta Duhom Svetim, svojom zamisli "pretekla" svoje vrijeme za puna četiri stoljeća.

¹² *Liber Usualis Missae et Officii pro Dominicis et Festis cum Cantu Gregoriano*.

blagdan uvježbaju melodije antifona (pretpjeva), psalama i himana, a uz nekoliko najvećih svetkovina i sekvencije ili posljednice.

M. Pija se posebnom revnošću posvetila svetoj liturgiji. Na razne načine (rukopisno, na pisaćem stroju, šapirografom, ciklostilom), dane i noći prepisivala je i umnažala svoje i tuđe tekstove i note. Uvježbavala je sa sestrama i ministrantima, s djecom i gospođama, stare i nove pjesme i psalme. I radovala se kad su kandidatkinje vježbale sviranje da mogu kasnije služiti kod liturgije, ali i u radu s djecom. Pjevanje je trebalo biti skladno, uvježbano do najveće mjere.¹³ Polovičnost nije nigdje trpjela. Redovnice je vježbala napose u pjevanju gregorijanskog koral. I sama se trajno usavršavala, te je u tu svrhu pohađala razne tečajeve i pretplatila samostan na časopis Sveta Cecilija i na ostalu periodiku što se odnosila na glazbeni život, a i inače, samostan posjeduje relativno veliki fundus glazbenog materijala. U vidu većeg napretka na liturgijskom polju došao u samostan, čak s Hvara, poznati "pokretač liturgijskog duha u našoj domovini, o. Martin Kirigin", da redovnicama održi predavanja. Vjerojatno na njezin prijedlog. Bilo je to 15. siječnja 1938. godine¹⁴, kad prijevoz nije bio tako jednostavan kao danas.

Kao zaljubljenica gregorijanskog koral, i sama m. Pija držala je neka predavanja u raznim prigodama, prvenstveno sestrama koje je oduševljavala za istinsko i kvalitetno crkveno pjevanje.¹⁵ Navodimo tek neke misli zadržavajući izraze i način izražavanja vremena u kojem ih je napisala.

"Tko želi pravo pjevati koral treba da je pravi pjevač, t. j. ne onako mehaničko ili od zanata čitati note. Pa makar ih i najvećom savrшеноšću izveo, nema li u melodijama duše, ljubavi i razumijevanja, života i poleta – koral nije koral. Dostojanstvenost jednoglasnog pjevanja treba da izrazuje ono jedinstvo ustiju i srdaca. Zato i jest koralno pjevanje teško. Ako u njemu ne pjeva duša, dosadit će brzo, postati monotono. A duša se iskazuje u divnim, gipkim melodijama u kojima Crkva tako majstorski izljuje svoje čežnje, radost, žalost, duboku ozbiljnost i nježnu ljupkost. To su čuvstva – ali ne naša. To su čuvstva naše Majke (Crkve) koja živi sva životom svoga božanskog Zaručnika. Ona za njim čezne u njež-

¹³ Iako je koju godinu prije smrti teško išla po stubama, znala bi sići s 2. kata u prizemlje gdje su kandidatkinje vježbale sviranje, da upozori da je jedan na pr. fis odsviran na glasoviru kao F. To je doživjela i autorica.

¹⁴ Usp. Kronika, isto.

¹⁵ Jedno od sačuvanih predavanje nosi naslov *Postanak i razvoj koral* s nadnevkom od 30. travnja 1932., a pisano je u Zagrebu, ili je održano u Zagrebu. U pomanjkanju dokumenata nije jasno komu je bilo upućeno, jer te godine uršulinke još nisu imale kuću u glavnom gradu. Drugo nepotpuno predavanje je bez nadnevka i govori o *Sekvencijama ili Posljednicama* uz velike blagdane, te o *Cithari octochordi*. Oba su predavanja tipkana. Predavanje iz kojega su uzeti navodi pisano je rukom, s nekoliko manjih ispravaka, bez nadnevka i naslova, no M. Anuncijata Matejovski je dopisala naslov *Crkvena glazba (Predavanja M. Pije)*.

nim melodijama adventa. Raduje mu se veseljem božićnim. S njime trpi muku i bol u korizmenoj ozbiljnosti. Melodije triumfa i želje za sjedinjenjem odjekuju u uskršno doba. Od dolaska Duha Svetoga uživljava se u radosti nebeske ili prošle zemaljske patnje svoje već proslavljene djece. A uzvišenim i nedostiživim napjevima veliča onu koja je rodila Sunce svijeta, Spasitelja Isusa Krista. Zar nije onda koralno pjevanje, kojim možeš da izraziš sva ova duboka čuvstva sv. Crkve, prava umjetnost? (...) Da ne iznosimo mišljenja onih, čija imena još danas sjaje nepomućenim sjajem i koji su koral visoko cijenili, kao na pr. Palestrina, Haydn, Mozart (koji je rekao da bi dao svu svoju slavu, da se može nazvati kompozitorom jedne koralne prefacije), zatim Liszt, Wagner, Perosi i drugi, čujmo izjavu dvojice modernih glazbenika. Glasoviti kompozitor Stehle kaže kratko: 'Koral sadržaje najuzvišenije melodije i posjeduje nedostiživu snagu izrazivanja'. Slavni Witt naziva koral sadržajem i najdivnijim produktom one umjetničke epohe u kojoj su nastale melodije, a da se nije mislilo na harmonizaciju akordima. I kaže dalje da je koral trajno i u svome načinu nedostiživo umjetničko djelo naravne muzičke deklamacije (...) Čujmo još samo mišljenje nekatolika o gregorijanskom koralu katoličke Crkve. Protestant Thibault kaže: 'Koralni su napjevi božanski i uzvišeni. Njih je stvarao genij u najljepše doba crkve katoličke. Oni dublje diraju u ljudsku dušu nego današnje kompozicije, kojima je glavna svrha da polučie efekt.'

M. Pija navodi na kraju Molitora: "Melodije korala vjerna su jeka onoga što svećenik pjeva. Pred očima duše kao da gledamo časnu i uzvišenu sliku Krista iz starih i svetih vremena – tako ozbiljnu i blagu, tako uzvišenu i poniznu – punu sniženja do nas, a opet punu veličanstva. Da, za koral smije se kazati da je i kraljevska odjeća siromašnog Krista: smjerna u svojoj vanjštini, umjerena u svojim kretnjama, ali uz to sva sjajna u svojoj ljupkoj ljepoti – to je koral, i ovu sliku želi da probudi u našoj duši, koja u liturgiji traži svog Spasitelja (...) Litanijski koral diže se pred nama kao prekrasno i snažno stablo puno cvijeća i ploda, zasađeno u vrtu Božje Crkve. Zemlja iz koje je niknulo, liturgijsko je bogoslužje – njegovo snažno deblo liturgijske su riječi. Sok i snaga koja prolazi unutarnjosti stabla liturgijska je molitva – grane i grančice što se uzdižu k plavom nebu to je liturgijsko pjevanje, a njihovi najnježniji i krajni ogranci, koji davaju ljepotu stablu, to je gregorijanski koral. Njegovi divni, cvjetni i slatki plodovi jest izvođenje korala". I m. Pija završava misao o koralu: "Dobro izvedeni koral najviši je ideal crkvene muzike."

M. Pija odlikovala se prvenstveno divnim altom, a glas joj je uz puninu imao i široki raspon te je ugodno ispunjao crkveni prostor. Kad je svirala m. Anunciata Matejevski, ona je dirigirala. Također je i skladala uz razne prigode. Istina, nisu to skladbe dometa velikih majstora, već uglavnom za potrebe škole, crkve ili redovničkih blagdana. Njezino pak preludiranje na orguljama ostalo je u neizbrisivoj uspomeni, jer je bilo neponovljivo, neobuhvatljivo, lebdjelo je pod svodom

crkve, prelijevajući se od nježnosti do grmljavine. Iako su orgulje relativno malog kapaciteta, to je sviranje ipak iznjedrilo zvukove, tonove i boju brojnih instrumenata, ostavljajući slušatelje bez daha. Ne zna se jesu li ljudi grnuli na večernjice, posebno u svibnju i listopadu, više iz pobožnosti ili iz želje da se opoje ljepotom koju im je m. Pija pružala. Od dvadesetih godina 20. stoljeća pa do šezdesetih crkvu su uz njezin glas ispunjali glasovi m. Cecilije, Ane i Anuncijate, dok su im druge redovnice bile kao ugodna dopuna.

Nažalost, m. Pija nije zapisivala note svojih preludija; skladala je onoga časa, kao u onom momentu kad ju je slušao F. Dugan, samo još proživljenije i s više iskustva. Bile su to neponovljive improvizacije. No kako još nije bilo mogućnosti za snimanje, ostali smo prikraćeni za tolike glazbene ljepote. M. Anuncijata ju je molila da joj odsvira po taktovima kako bi ubilježila note. No ni to nije bilo moguće. Prvo nadahnuće se već prebacilo na nova stvaranja. Na taj način postoji tek manji opus koji je m. Pija ostavila na papiru. Evo popisa najznačajnijih stvari.¹⁶

Tablica 1. Skladbe i tekstovi M. Pije Lončar i tekstovi za skladbe drugih autora

BR	NAZIV DJELA	POSVEĆENO	AUTOR TEKSTA	AUTOR SKLADBE	KADA - ZA PRIGODU	RUKOPIS M. PIJE	PRIJEPIS
1	Anđelo o Majko sveta	Utemeljiteljici Reda sv. Anđeli Merici	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	18.1.1943. Uz blagdan sv. Anđele (27.1.)	-	M. Ambrozija Linarić i dr.
2	U nebeskom sada zlatu	Blaženim Mučenicama Francuske revoluc. 1794.	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz beatifikaciju u Rimu, 13.6. 1920.	M. Pija Lončar	
3	Razni psalmi	Interpretacija	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz liturgiju i razne prigode	M. Pija Lončar	
4	Trista ljeta Recital u dese-tercu uz pjesme i sviranje	Petru Zrinskom i Frani Krsti Frankopanu	M. Pija Lončar		Uz 30.4.1920., god. prijenosa njihovih kostiju	-	M. Paula Škrober, Šk. spom., I, 121-123
5	Gdi su stari, lepi cajti	250-obljetnici dolaska sestara u VŽ. 1703.	M. Pija Lončar	o. Vjekoslav Lončar, DI, brat M. Pije	3. prosinca 1953.	-	M. Anuncijata Matejovski
6	Pjesma srca nam se vije	Sv. Anđeli	M. Pija Lončar	I. Haagh	4.6.1925.; tadašnji blagdan 31.5.	-	M. Pija Lončar
7	Pjesma srca nam se vije	Sv. Anđeli	M. Pija Lončar	o. Anzelmo Canjuga (melodija Tantum ergo)	29.5.1925. tadašnji blagdan sv. Anđele 31.5.	-	M. Pija Lončar
8	Jedinome Bogu Kralju vjekova	Liturgija	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Svetkovina Krista Kralja	M. Pija Lončar	

¹⁶ Nije nemoguće da će se u nedovoljno istraženom materijalu naći još pokoja njezina stvar.

BR	NAZIV DJELA	POSVEĆENO	AUTOR TEKSTA	AUTOR SKLADBE	KADA - ZA PRIGODU	RUKOPIS M. PIJE	PRIJEPIŠ
9	K tebi srca naša molbe svoje viju	Sv. Anđeli	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	?	-	M. Ambro- zija Linarić
10	Sveta Anđela Merici	Sv. Anđeli	M. Pija Lončar	Kantata Augustina Wiltbergera	31.5.1919.; 1935.; te 1944.	Tiskano	
11	Kraljice Krunice	BD Mariji	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz Drugi svjetski rat	M. Pija Lončar	
12	Slatko Srce Marijino	Zaziv Gospi	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz Drugi svjetski rat	M. Pija Lončar	
13	Kraljice Mira	BD Mariji	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz Drugi svj. rat, 1. 5.1943.	M. Pija Lončar	
14	Litanije I	BDM	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	1925.	M. Pija Lončar	
15	Litanije II	BDM	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	1942.	M. Pija Lončar	
16	Litanije III	BDM	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	?	M. Pija Lončar	
17	Majko ne ostavi me	BDM	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Oko 1950.	-	Više pri- jepisa
18	Majko tebe hvalimo	Majci "Doma našega" – "Haus- mutter"	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	?	-	s. Blažena Dujmić
19	O Marijo bez grijeha začeta	BDM	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	?	M. Pija Lončar	
20	Pozdravljam te	Majci Doma našega	M. Pija Lončar, prijevod sa sloven- skog	Premrl: Pozdravljena Mati Do- brega Sveta	?		Računalna obrada
21	Oj Mučenice Uršulo	Zaštitnici reda sv. Uršuli	M. Pija Lončar	Meurers	?	M. Pija Lončar	+Računalna obrada
22	Missa pro Defunctis	Liturgija	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	29. ožujka 1925.	M. Pija Lončar	
23	Nek se diže pjesme svete glas	Sv. Uršuli i Djevicama Mučenicama	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	13.11.1935. uz 400.god.reda (25.11.)	-	?
24	O Isuse	Liturgija	M. Pija Lončar	o. P. Piel	?	-	M. Pija
25	Zapjevajmo pjesmu slave	Sv. Augustinu	M. Pija Lončar	o. P. Piel	?	-	M. Pija Lončar
26	Offerto- rium za Krista Kralja	Liturgija	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Krist Kralj, 30. 10.1943.	M. Pija Lončar	
27	Jedinome Bogu neumr- lomu Kralju	Liturgija	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Krist Kralj	M. Pija Lončar	
28	Pjesma himna ljubavi	Uz ulazak u Inter- nac. Inst., Rimske unije	M. Anđela Zemljak	M. Pija Lončar	1927.	M. Pija Lončar	

BR	NAZIV DJELA	POSVEĆENO	AUTOR TEKSTA	AUTOR SKLADBE	KADA - ZA PRIGODU	RUKOPIS M. PIJE	PRIJEPI
29	Rosa Mystica		M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz božićnu pri- redbu	M. Pija Lončar	
30	Srce Isusovo	Zaziv	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz rat	M. Pija Lončar	
31	Bezazlena golubice	Sv. Tereziji od Djeteta Isusa	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	50.obljetnica sm- rti, 1947.	M. Pija Lončar	
32	Divni cvijete karmelski	Sv. Tereziji od Djeteta Isusa	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	50.obljetnica smrti, 1947	M. Pija Lončar	
33	Pjesma slavlja svud se ori	Čestitna pjesma	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Za imendane glavarica	M. Pija Lončar	
34	Čestitna pjesma		M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Za 50.obljetnicu misništva nadb. A. Bauera, 10.VIII.1929.	-	Spomen u Kronici, teksta nema
35	Pobjednice slavna	Sv. Viktoriji	M. Anđela Zemljak	M. Pija Lončar	30.10. 1941. –uz 100-obljetnicu Relikvije	M. Pija Lončar	Više pri- jepisa
36	Trostruko Utjelovljenje Sina Božjega		M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz 300. obljetnicu reda, 1935. godine	M. Pija Lončar	Sačuvano u skici
37	CREDO	Uz dija pozitive koje je načinila sama M. Pija	M. Pija	M. Pija Izvele učenice građanske škole	Posjet Gen. majke i pratnje; najveće pohvale	Sve je u Rimu	
38	U malenoj hostiji	Liturgija	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Oko 1950.	-	Razni pri- jepisi
39	U Trojstvu Bože jedini	Himan za liturgiju	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Uz 250. Oblj. Dolaska sestara 3.12.1953.	-	Prijepis M. Anuncijate Matejovski
40	U rajskom krasu	Blažene Muč. Franc. revolu-cije, 1794.	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Beatifikacija 13. lipnja 1920.	M. Pija Lončar	
41	Evo nam opet Badnja noć		M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	Božićna priredba 1925.	M. Pija Lončar	
42	Anđelo o sveta naša Majko	Zaziv sv. Anđeli	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	?	M. Pija Lončar	
43	Sveta Anđelo, bdij nad našom mladeži	Zaziv sv. Anđeli	M. Pija Lončar	M. Pija Lončar	?	M. Pija Lončar	
44	Razna predavanja o glazbi, s naglasakom na gregorijanski koral	Crkvena glazba; Postanak i razvoj koral; Sekvencije, Cithara Octo- chorda			? Zg. 30.IV.1932. ?	Tipkopis Tipkopis Rukopis	

TEME PJESAMA I SKLADBI M. PIJE

Pogledamo li gornji popis skladbi, lako je uočiti što je najviše zaokupljalo M. Piju. Budući da je u mnogim crkvenim pjesmaricama obilje misnih pjesama, zatim pjesama Srcu Isusovu, Mariji, svecima, ona se više usmjerila na sadržaje koje su bili povezani s uršulinkama. Tako pjeva Utemeljiteljici, sv. Anđeli Merici:

Anđelo, o Majko sveta

K tebi srca naša molbe svoje viju

Sveta Anđela – kantata Wiltbergera

Pjesma srca nam se vije: na te svoje riječi posuđuje dvije melodije: I. Haagh i A.

Canjuga

Anđelo, o sveta naša Majko – zaziv I.

Sveta Anđelo, bdij nad našom mladeži – zaziv II.

Zatim dvije pjesme posvećuje Zaštitnici reda, sv. Uršuli:

► Oj Mučenice Uršulo

► Nek se diže pjesme svete glas

Zastupan je i sv. Augustin: * Zapjevajmo pjesmu slave.

261

Budući da je od 1841. god. u crkvi Isusova rođenja našla mjesto relikvija sv. Viktorije djevice i mučenice, za nju je M. Pija skladala pjesmu Pobjednice slavna davnih onih dana, na riječi M. Anđele Zemljak.

Uz 50. obljetnicu smrti sv. Terezije od Djeteta Isusa (Male Terezije), M. Pija daje svoj prilog dvjema pjesmama:

Bezazlena golubice
Divni cvijete karmelski.
M. Pija nježno je štovala Blaženu Djevicu Mariju. Evo tek pokoji naslov:
Troje litanije: 1925., 1942. i jedne bez datuma
Majko ne ostavi me
Majko tebe hvalimo

Pozdravljam te, prijevod slovenske pjesme skladatelja Premrla, Pozdravljena Mati Dobrege sveta

Zatim kraće pjesme-zazivi: *Kraljice krunice, *Kraljice mira, *Slatko Srce Marijino, *Marijo bez grijeha istočnoga začeta.

Spomenuti su Psalmi, zatim pjesma Jedinome Bogu, Neumrlomu i Nevidljivom, Kralju i Offertorium Kristu Kralju, himan: U Trojstvu Bože jedini.

Mogli bismo redati razne čestitne pjesme, prigodne uz brojne priredbe, a da ne govorimo o desecima dječjih pjesmica za vjeronauk, od kojih je neke također s njima i pjevala.

Krajem 19. stoljeća na višoj djevojačkoj školi bilo je utemeljeno tamburaško društvo "Milozvuk". Nabavljeno je više od 40 raznih instrumenata, od bisernica do bajs, kako bi učenice njegovale tu našu tako tipičnu glazbu. Školska spomenica piše o tome: "Svršio se rat. – Iako se nije u zavodu prestala gojiti glazba, tamburice ipak umukoše, barem prvih najstrašnijih godina rata. Pomalo se ipak izvodio po koji ozbiljniji komad.

Dne 16. veljače 1919. oživje nanovo naše tamburaško društvo "Milozvuk". Upisalo se 15 članova. Izabrale su sebi za predstojnicu Boženu Novak, VIII. r., za tajnicu Dragicu Kovačić, a za blagajnicu Mariju Mance, VIII. – I sada se razliježe zavodskim prostorijama sitni cilik omiljenoga našeg narodnog glazbala. Uoči godovna svojih poglavara čuje se vesela podoknica, koju naša mladež izvodi na tamburici".¹⁷ I tu je m. Pija imala pune ruke posla. Ona je to društvo obnovila, a onda s učenicama uvježbavala. Spomenica spominje "narodnu četvorku" (str. 123) koja je češće nastupala, a posebno kod školske proslave Zrinskih i Frankopana, svakog 30. travnja.

¹⁷ Školska spomenica I, str. 115.

Zatim je 23. veljače 1938. utemeljila "Pjevački zbor uršulinskog internata" i nazvala ga "Stella". Započeo je s 18 članica. Za himnu su uzele marijansku pjesmu Zdravo divna zvijezdo naša. Predsjednica mu je bila Mirka Fugaš. Taj crtež M. Pije za naslovnicu albuma "Stella je zbor na poseban način gajio koral. M. Pija postigla je s tim djevojkama velike rezultate.

M. Pija je, rekosmo, ostavila iza sebe mnoštvo prepisanih glazbenih djela. Tako je sačuvana velika notna knjiga od 200 stranica, ispisana pretežno njezinim lijepim rukopisom. Uz to postoji vrlo veliki broj kajdanki različitih veličina obilježenih slovima i brojevima, već prema tematici koju sadržavaju. Neke kajdanke su odvojeno za dionice I., II., ili III. glasa, a negdje su zajedno ispisana dva ili sva tri glasa. U nekima je ubilježila i pratnju. Sve kajdanke kao i spomenuta knjiga imaju na početku sadržaj pjesama s obilježenom stranicom u vidu lakšeg snalaženja. Postoje i zasebni listovi velikog formata za određene veće cjeline, kao što je pjevanje Muke, ili pjevane lekcije za Božić, a jedan veliki svežanj posvećen je kontrapunktu koji je služio kao ispitni materijal za spomenute dodatne ispite na varaždinskoj glazbenoj školi 1943. godine. No počela je pisati već 1939. g. Jedan svežnjić u toj cjelini posvećen je proučavanju Antuna Stöhra, koji je upravo predavao na uršulinskoj građanskoj školi i čije su kćerke bile uršulinske učenice.

Sačuvana su dva istovjetna lista s popisom 7 skladbi za ispit iz orgulja. Od naših kompozitora imala je F. Dugana (Toccata) i F. Lučića (Elegija), a od stranih određeni su: Bossi (Intermezzo lirico), Bach (Toccata – napamet), Rihovsky (Jesu dulcis) i Guilmant (Sonata, op. 61) te jednu kompoziciju po izboru. Naše kompozitore posebno je lijepo prepisala početkom 1943. godine.

Uz taj ispit posebno je uočljiva jedna stvar. Unatoč urođenog dara za kontrapunkt, nije dobila odličan, nego samo veoma dobar. To nas može podsjetiti na velike matematičare, fizičare, slikare ili kipare, koji se u školi nisu posebno istaknuli u materijama u kojima će kasnije briljirati. Teorija je jedno, a u praksi

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Srednja i pripravna glazbena škola

Broj glav. imenika *S*
19 *42.193.*

GODIŠTNJA SVJEDOČBA

A. Pia Stanišlava Lončar, sin kći *+ Stjepana*,
rođen a *23. rujna* 19*46.* u *Zagrebu*,
kotar *Zagreb*, država *Nezavisna Država Hrvatska*,
vjere *rimokatoličke*, uči la je u ovoj školi škol. god. 19 *42.193.*
put *šesti* (*VI.*) razred i pokazao la ovaj uspjeh:

Glavni predmet		Vladanje:
<i>Orgulje</i>	<i>veoma dobar</i>	
Obvezni predmeti		Učeni Ca. je
Solfeggio		
Teorija s glazbenim diktatom		s <i>veoma dobrim</i>
Harmonija		uspjehom svrši la
Kontrapunkt	<i>veoma dobar</i>	<i>šesti (VI.)</i>
Glazbeni oblici	<i>vrstan</i>	razred.
Povijest glazbe	<i>veoma dobar</i>	
Poznavanje glazbala	<i>veoma dobar</i>	
Glavir	<i>veoma dobar</i>	
Orkestar, zbor	<i>vrstan</i>	
Komorna glazba		

Izosta la *2* sat, od toga neizpričanih *2*

Broj poslovnika *77*

U *Varaždinu* dne *10. lipnja* 19*43.*

Ravnatelj
srednje i pripravne glazbene škole:

Vladimir Gvozden

Profesor glavnog predmeta:

Br. Gašparić

Ocjene za uspjeh u naukama: izvrstan (1), dobar (2), dobar (3), dovoljan (4), nedovoljan (5).
Za vladanje: uzorno (1), pohvalno (2), dobro (3), slabo (4).

Obrazac 154

Izdanje Nakladnog odjela

oni su sve to daleko nadišli i išli svojim smjerom. To se upravo vidi na priloženoj ispitnoj svjedodžbi iz 1943.

I još jedna zanimljiva crtica. Spremajući ispit, pravila je bilješke, između ostaloga o oratorijima, "kao glazbeno-dramatskim prikazanjima predmeta iz Sv. pisma – u crkvi, a kao liturgijska drama ili misterij izvan crkve". Nabrojala je skladatelje oratorija (Haydn, Beethoven, Liszt, Reinberger, Franck), no bilježi da

su ih na najvišu visinu dignuli Händel i Bach. Potom iznosi nekoliko zanimljivih usporedbi između ta dva velemaštora:

- Iste su godine rođeni (1685.), a nisu se poznavali;
- Händelov život je buran i borben – Bach je tih i povučen;
- Händelova glazba je pristupačna širokim masama, a Bachova razumljiva samo izabranima;
- Händel voli konsonance i jasne harmonije, Bach disonance i pomalo zakučaste izraze;
- Händel je častohlepan i samosvjestan, a Bach jednostavan i čedan;
- Händel je objektivan, epski, dok je Bach subjektivan i liriki;
- I dok Händel umire bogat, Bach je umro kao siromah.

OMILJELI AUTORI M. PIJE

Zanima nas koje je autore prepisivala. Tu su imena raznih skladatelja iz 19. do sredine 20. stoljeća. Najčešći su ovi: P. Piel, A. Wiltberger, Rossini, Fr. Witt, Stehle, Koenen, P. Griesbacher, Molitor, Haller, I. Haagh, Palestrina, Vilhar, te naši: Lučić, K. Kolb, K. Odak, F. Dugan, A. Hribar, njezin brat, o. Vjekoslav, te dva mučenika komunističkog sustava, franjevac o. Bernardin Sokol, i kapucin, o. Anzelmo Canjuga. Prepisivala je i Domjanićeve uglazbljene pjesme (R. Tačlik, Paljetak). Sve je te autore i uvježbavala sa zborom. Od velikih baroknih autora prepisivala je tek ponešto, jer u samostanu postoje mnoga tiskana djela¹⁸.

VJEČNO SLAVLJE U NEBU

Godine svih tih apostolskih nastojanja i samoprijedora učinile su svoje. Osjećala je da dolazi Gospodin i svjesno se pripremala na prijelaz. U studenom 1971. g. obavila je osamdnnevne duhovne vježbe. Sate i sate provodila je uz Euharistijskog Spasitelja, kojega je čitav život duboko štovala. Nakon toga otišla je u Zagreb srediti račune za sav tisak. Po povratku je osjetila smetnje u govoru. Bila je to kap. U nedjelju, 28. studenoga, jako joj je pozlilo, ali je još svirala kod blagoslova. Bilo je to zadnje sviranje na ovoj zemlji. Iako nikada nije preko dana bila u krevetu, sada je morala mirovati. Više se nije ustala. Sestre je nisu smjele posjećivati, a ona ih je zamolila da umjesto toga izmole za nju "Spomeni se". Bila je to njezina omiljela molitva koju je i drugima preporučivala. Preminula je 11. prosinca 1971. g. u subotu, na Marijin dan, u 76. godini života i 54. g. redovničkih zavjeta.

¹⁸ Gđa Janja Gašpar za svoj diplomski rad stručno je obradila oko tisuću jedinica notnog materijala. Nastavila je opisivati materijale tamo gdje je stao s baroknim majstorima prof. Ladislav Šaban, t. j. od sredine 18. stoljeća do pred kraj 19. st., nakon broja 120. No ima još mnogo neobrađenog notnog materijala, ne računajući knjige o teoriji glazbe. M. Pija je razvrstala stare barokne majstore i stavila ih u svežnjice s natpisom imena dotičnih, što je respektirao i prof. Šaban.

Kad se u gradu pročulo da je umrla, govorionica i donji hodnik samostana odjekivali su od glasnog plača. Svi su plakali: djeca, ministranti, djevojke, gospođe, muževi. Kao za rođenom majkom. Redali su se oko njezina lijesa, molili i zahvaljivali joj za sve.

Sprovod je bio 13. prosinca. Uz petnaestak svećenika sakupilo se veliko mnoštvo građana da joj kažu posljednji hvala. Mnogi nisu mogli doći, jer zbog nedjelje nisu mogli primiti obavijest. Povorka je bila veličanstvena: uz još veći broj onih koji su bili u samostanu bilo je mnogo sirotinje koju je pomagala. I opet, svi su plakali, jer su osjetili da im odlazi dobra majka. Sprovod je vodio duhovnik, preč. Mihovil Tumpić, uz asistenciju župnika, preč. Josipa Žalca, koji je iznio mnogostruk apostolat m. Pije i njegovo značenje za cijeli grad. Lijepo je istaknuo njezino duhovno majčinstvo i njezinu veliku ljubav prema Majci Božjoj.

Samostan je primio mnogo sažalnica, a mnogi katolički časopisi donijeli su lijepi prikaz o toj velikoj pokojnici. Na nju možemo primijeniti svetopisamske riječi: "Oni koji se mnoge priveli pravednosti sjat će kao zvijezde u sve vijeke." (Dn 12,3).¹⁹

BIBLIOGRAFIJA

1. Arhivski materijali
2. Kronika samostana
3. Osobni dosje s dokumentima m. Pije Lončar
4. Glazbeni fond samostanskog arhiva:
Skladbe M. Pije Lončar;
prijepisi nota M. Pije Lončar
Predavanja o glazbi M. Pije Lončar
Vjeronaučne pjesmice za djecu M. Pije Lončar
5. Školska spomenica, I., II
6. Školsko izvješće 1914./15. Ss. Milosrdnica, Zagreb
7. Školska izvješća uršulinskih škola, Varaždin
8. SVALINA, Marija ASSUMPTA, ĐURAN, Ana Klaudija, Hrvatske uršulinke: Rajka Vidrač, Tko je bila Majka Pija Lončar, Uršulinka, str. 196-202., Varaždin, 1979.
9. s. Klaudija ĐURAN, Sjaju poput sunca u Kraljevstvu Očevu, Nekrolog redovnica od 1703.-2003., M. Pija Assumpta Lončar; pod br. 227, str. 151-154; Varaždin, 2002., računalna obrada

¹⁹ Jedna zanimljivost: ispred kapele stoje tri tabele s imenima pokojnih sestara, koje je ona napisala. Došla je do kraja druge ploče, a onda je rekla: "Ja ću biti upisana ovdje zadnja." I doista, to se dogodilo. I još druga stvar. Kad je m. Terezija Horvat pisala nekrologe sestara, s njome je završila svoju I. knjigu.

10. s. Klaudija ĐURAN, Glazba u uršulinskoj pučkoj i višoj djevojačkoj školi u Varaždinu, HAZU, Radovi Zavoda za znanstveni rad, Varaždin 2008., br. 19, str. 79-104.
11. s. Klaudija ĐURAN, Doprinos Uršulinskog samostana u Varaždinu za vrijeme Velikog rata 1914.-1918., članak uz znanstvenoistraživački rad i izdavački projekt Varaždin i sjeverozapadna Hrvatska u Velikom ratu 1914.-1918, HAZU, Zavod za znanstveni rad Varaždin.

SAŽETAK

URŠULINKA M. PIJA, STANKA LONČAR. NJEZINA GLAZBENA ULOGA U URŠULINSKIM ŠKOLAMA I CRKVI U VARAŽDINU

U samostanu se oduvijek pomno gajila glazba u vidu liturgije te u vidu školskog glazbenog odgoja i kao velika pomoć brojnim priredbama. Mnoge su se redovnice odlikovale glazbenim umijećem, bilo kao orguljašice, bilo kao glazbene odgojiteljice.

Jedna od najvećih glazbenica samostana nesvakidašnjih darova i mogućnosti bila je i Stanislava-Stanka Lončar, kao redovnica m. Pija. Uz te darove glazbe odlikovala se velikom ljudskošću u pristupu svim kategorijama osoba: učenice, ministranti, roditelji, sestre, ostali građani. Uz izdržljivu fizičku konstrukciju i jaku volju da svima čini dobro, neumorno je radila na više uršulinskih škola, podučavajući teoriju i praktično glazbeno umijeće brojne učenice i gojenice. Trajno je osobno napredovala u znanju i vještinama. Skladala je, pisala pjesme za svoje skladbe i za skladbe drugih autora, nadahnuto je svirala gotovo čitav svoj redovnički život kao neumorna orguljašica. Nakon Prvog svjetskog rata obnovila je tamburaško društvo Milozvuk koje je uvelike pridonosilo raznim školskim svečanostima. God. 1938. ustanovila je pjevačko društvo "Stella" koje je djelovalo do ukinuća škola 1945. g.

Nakon Drugog svjetskog rata, kad uršulinke više nisu imale škole, pronalazila je mnogo načina da pomogne djevojkama i ženama. Odgojila je brojne ministrante i od njih načinila odgovorne građane. Jedna od vrlo lijepih odlika bila je velika ljubav prema siromasima i misijama, te je odgajala svoje učenice da se aktivno uključe u diskretnu pomoć svima. Njezin duboko religiozni lik, njezina vedrina i pogled koji je ulijevao povjerenje djelovali su na formiranje savjesti mladih i odraslih. Ona je sve privodila Bogu, i to posredstvom Bezgrješne Djevice u koju je stavljala sve svoje nade i u najtežim vremenima i tako hrabrila sve koji su dolazili s njom u dodir. Svi su u njoj nalazili prijateljicu i majku. To se posebno vidjelo po velikoj tuži na sprovodu koji je bio povorka plača i zahvalnosti.

Ključne riječi: odgojiteljica; orguljašica; izvorne skladbe; Milozvuk; Stella.

RÉSUMÉ

M. PIJA, STANKA LONČAR. URSULINE SON RÔLE DANS LA MUSIQUE D'ÉGLISE ET DANS LES ÉCOLES D'URSULINES DE VARAŽDIN

Le couvent des Ursulines de Varaždin a gardé pendant toute son histoire le sens de la musique, pour les besoins de l'église de la Nativité de Jésus et pour ceux des écoles. Il y avait toujours des religieuses qui excellaient dans cet art exquis.

M. Maria Pia Assumpta – Stanislava Lončar (1896-1971), en fut une des plus remarquables. Encore jeune fille, elle dirigeait la chorale dans une église renommée de Zagreb. Après le baccalauréat chez les Soeurs de St Vincent de Paul, elle entra en 1915 chez les Ursulines, où dans la suite, elle exerça de nombreuses fonctions, surtout d'éducatrice aimée et respectée de tous.

Son don pour la musique brillait au-dessus tout. Elle jouissait aussi d'une belle voix alto, mais sa voix avait également un large diapason qui emplissait toute l'église. Elle dirigeait la chorale et composait pour diverses occasions. Toute sa vie religieuse elle fut organiste jouant ses propres préludes, ses improvisations, qui restaient des souvenirs inoubliables. Ses mélodies vibraient sous les voûtes, tantôt tendrement, tantôt comme un orage qui coupait le souffle aux fidèles.

Après la Première guerre mondiale, elle restaura la Société musicale "Milozvuk" - "Son agréable" - aux instruments à cordes, pour animer les scéances théâtrales des élèves pour les différentes fêtes. En 1938, elle fonda la chorale du Pensionnat "Stella".

Malheureusement, elle n'écrivait pas ses compositions, car elle les jouait selon l'inspiration du moment. Pourtant, elle a laissé une quarantaine de petites compositions consacrées à Ste Angèle, Ste Ursule, à nos Bienheureuses Martyres, au Christ Roi et à Notre-Dame tendrement aimée. Elle a aussi composé trois litanies de N-D et une Messe pour les Défunts. Elle laissa une grande quantité de notes pour la liturgie, qu'elle soignait avec affection, surtout le chant choral.

M. Pia se donnait sans réserve à toutes les catégories de personnes: élèves, parents, congréganistes, enfants de chœur, soeurs, tout en travaillant une grande partie de la nuit. Ses principes éducatifs étaient très exigeants, mais elle se les appliquait d'abord à elle-même. Épuisée par les circonstances défavorables à la vie religieuse d'après la guerre, elle redoubla son travail pour suppléer au manque total de moyens catéchétiques, en faisant elle-mêmes tant de choses pour les enfants, elle mourut le 11 décembre 1971, pleurée de milliers de personnes pour lesquelles elle était une vraie mère et amie.

Mots-clé: éducatrice; organiste; compositions originales; "Milozvuk"; "Stella".